

Avrupa'da göçmen kadınlar ve is pazarı : genel bir bakış

Dr. Altay Manço
IRFAM, Belçika - www.irfam.org

Konumuz geniş olduğu için, bu kısa özet çerçevesinde, bakışimizi kimi genel hedef kitleler doğrultusunda yoğunlaştırmamız gerekmektedir. Bu kitleler iki tanedir :

- 60'li yıllarda Avrupa'ya çağrılan işgücü ve bunların 2.-3. nesil çocukları, özellikle bu kitlenin *Türkiye ve Kuzey Afrika'dan kaynaklanan örnekleri* ;
- 1980'lerden sonra başlayan yeni göçler akımı ve bunların *Doğu Avrupa ve kara Afrika örnekleri*.

Genel bakışimizin kaynağını 20 yıllık araştırma hayatımda yaptığım gözlemlerin göçmene özel sentezi olarak belirleyebiliriz. Bu Türkçe özete temel olan daha kapsamlı Fransızca bir makaleyi, okuyucu www.irfam.org sitesi, « Diversités et Citoyennetés » bölümünden elde edebilir.

Avrupa'da yaşayan göçmen kadınların işpazarındaki konumu nedir soruna aranan cevaplar, bu grubun eğitim durumunun erkeklere göre çok düşük olduğunu tespit etmektedir. Dolayısı ile vasıflı bir işgücü oluşmamaktadır ve var olan deneyimlerde Avrupa işpazarı sistemce tanınmamaktadır. Bu şekilde aktif göçmen kadın oranının az olduğu tespit edilmektedir. Çalışanların 1/3'ünün temizlik sektöründe istihdam edildiğini belirlemek ilginçtir. Ayrıca bu çalışan grubunda yarım zaman kontrat oranı Avrupalılara göre daha yüksektir ve işsizlik oranı ise Avrupalı kadınların iki katıdır. Kaçak iş oranının da yüksek olduğunu vurgularsak, ekonomik istismar ve yeni göçmenlerin seks endüstrisindeki yerinin önemini anlamış oluruz.

Ancak, bu iç açıcı olmayan tablo çok sayıda başarı örneklerinin de varlığını unutturmamalıdır.

Göçmen kadınların iş pazarına atılımını etkileyen faktörler nelerdir ? Bu alanda yapılan incelemeler kadının doğum yerini (taabiyet ve eğitim aldığı ülke) ve göç konumu (göçmen ailesi, mülteci, kaçak, ...) belirleyici olarak tespit etmişlerdir. Ayrıca yaşanan bölgenin ekonomisindeki canlılıkta en az kadının eğitim veya aile durumu kadar önemlidir. Cemaat ilişkilerinin de işpazarına etkileri görülmüştür.

Ne varki bu faktörler iki yönlü ve işleyebildikleri gibi (pozitif veya negatif etki), bir de birbirleri ile etkileşim içerisinde dirler.

Bu etkileşime örnek olarak, göçmenin yaşayabileceği kültürel çekimlerin iş pazarına etkisini, 2. - 3. nesili ele alarak inceleyebiliriz. Bu gençler işpazarına çeşitli engellerle karşı karşıya kalmaktadırlar :

- Aile engeli : velinin genç kızı okula ve okulda yönlendirme sorunları, ve kimi olumsuz seçimleri ;
- Okul engeli : okul sisteminin uyguladığı ayrımcılık veya diyarsızlık ;
- Kültür çakışması : ailenin kültürünün okumayı kolaylaştırıcı kimi unsurlarının yanlış anlaşılması ve irdelenmesi. Bunun güzel bir örneğini genç hür hareket sağlayabilen basörtüsünün kimi ülkelerde yasaklanması veriyor ;
- İdari engeller : özellikle dışarıdan gelen gelinlerin iş pazarına tam olarak alınmaması ;
- İş pazarında dışlanma ve işçiye sunulan olumsuz seçenekler ;
- Sosyal yardım ağları ve işsizliği « seçilebilir » kılan etkenler ve sonunda ev hanımlığı gibi « geleneksel » bir seçimin kazanabileceği çekicilik. Ancak bu seçimin şu anda Batı Avrupa toplumu tarafından hoş görülmesi not etmeye değer.

Ne varki, tüm bu unsurların bir de iş pazarındaki konumu kolaylaştırıcı ve göz ardı edilemeyecek yüzleride vardır. Örneğin, ailenin kızlarını okumaya ittiği sıkça rastlanılan bir örnek olduğu gibi, okul başlı başına bir sosyal gelişme mekanı olarak algılanmaktadır.

Su halde göçmen kadınlar ekseninde geliştirilmesi gereken araştırma ve uygulama alanları nelerdir ? Bu konuyu bir kaç başlıkla özetlemek olasıdır :

- Okul ve meslek eğitimi alanında yönlendirme ve destek politikaları ve engel tespiti ;
- İş ve aile hayatı ilişkilerinde kolaylaştırıcı uygulamalar, örneğin « zamanlama » konusu ve bu alanda erkek düşen roller ;
- Hem cinse hem etnik kökene dayalı dışlama ile mücadele ;
- Göçmen kadınların özel potansiyellerinin değerlendirilmesi, eğitim, ticaret ve bireylere hizmet sektörlerinde olabileceği gibi ;
- İstismar ve seks ticareti olaylarının üzerine geneli erkek olan müşteriler açısından gidilmesi ;
- vs.

Sonuç olarak, kısaca, kadınlara « asansör modeli » diye adlandırabileceğimiz bir sistemde seçim hakkı ve seçim becerisi verilmelidir.

Bu modelde, 4 eksen « asansör » belirlenmektedir (tabloya bkz.): Aile, Is pazarı, Egitim ve nihayet Göç. Bunlar insani « yukarlara » çıkarttıgı gibi « asagilarada » indirebilir. Hangi asansöre ne zaman binmesini, ne zaman inmesini ve degistirmesini bilmek, kadının stratejik becerilerini artırarak, kendi kaderini çizmesi yönünden önemlidir. Yapılan yardım ve bilgilendirme programları bu modeli göz önünde bulundurmalıdır.

<i>Aile</i>	<i>Egitim</i>	<i>Is</i>	<i>Göç</i>
I	I	I	I
I	I	I	I
V	V	V	V
Güven Sevgi Evlilik Çocuk Gelenek	Bilgi Diploma	Deneyim Statü Gelir Özgürlük	Yenilik Özgürlük Gelisme
-	-	-	-
Dislanma Engel Siddet	Dislanma Burukluk Siddet	Dislanma Sömürü Siddet	Dislanma Tehlike Siddet